

ZABORAVLJENO LICE

Laslo Kalnoki (1912 – 1985)

Volim je i zato ću je ubiti,
otkud njoj to da je ja volim?
Atila Jožef

Kao da je juče bilo, a već je minulo blizu četrdeset godina, kako sam nemiran lutao gradom, buneći se protiv svojih nezasluzenih patnji. Nokti su mi se usecali u dlan, brizgala je krv. Svejedno mi je bilo pljem ili šljivovicu za šankom krčme ili kišnicu s oboda šešira.

Dao bih bio godine života samo da zidovi sobe progovore i ispričaju svoje svedočanstvo.

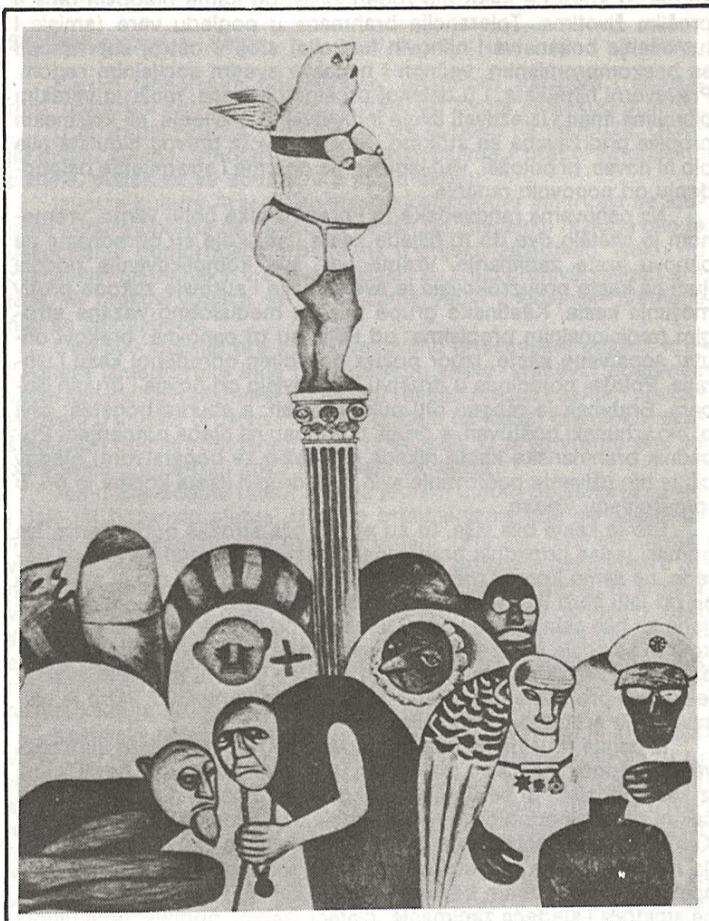
Ali na žalost, moje ugladeno vaspitanje nije mi dozvoljavalo da za omrznutom voljenom ženom tragam. Ali kako se u mene s nezadrživom silnom useklo uverenje da imam pravo da saznam istinu, bilo je nemoguće ostati neaktivan, dakle lažnim sam akcijama zavarivao podstrekavajuće, sramne instinkte. Put me vodio u delove grada u koje ona nigda nije odlazila, i negde u predgrađu Ferencvaroša ili u blizini Vodovoda, skrivajući u džepu zamišljeni mač ili flašu vitriola, posle dugog pešačenja i još dužeg oklevanja iznenada bih otvarao vrata kafanice ili barake, kao da ću navaliti na nekoga ili na neke, a unutra bih zatekao znani prizor, neobrijana lica i muzgave čaše od piva.

Promuklo naručujem čašu ruma i mrtav umoran se sručim za neki sto prekriven mrljama od vina. Katkada mi priđe poneka prandavo odevena, raščupana kamenjarka, popije ostatak ruma i uhvati me ispod ruke poput neke drage rođake. Ustajemo i izlazimo, a na drugom uglu i ona me napušta, videći da sam beznađežan slučaj. Potom sedam na tramvaj.

«Kad bih umro ne bih se dalje mučio, a ni onda kad bi ona sutra umrla!» Uzalud pokušavam odagnati svoje misli koje glupo lepeću poput ptica i insekata. Kako je to čudno, sve je odavno prošlost! Zaboravio sam to lice, kao pljanac banderu koju je nesvesno grlio, kao izlečeni umobolnik jabuku iz bolničkog vrta, čije je plodove dodirivao kao da su dojke, i čudio se otkud to da ih na jednom jedinom deblu ima mnogo više od dve. . .

VIZANTIJA

Čitam u novinama da je pozorište u Pečuju obnovilo dramu Ferenc Hercega «Vizantija». U dnu moje svesti vest je pokrenula naslage davnih uspomena. Setio sam se kraja tridesetih godina kada je moj pokojni otac, onda još živ, bio gradonačelnik Egera, i iz prilično umerenog, na izgled dobrog života na nekoliko godine smo kapnuli u raj buržuskog načina života, kao kad bi ranije skromni sos od paradajza uz kuvanu govedinu kanuo na grudil ili u krilo ako bismo se lakomo prihvatili jela. Jednom prilikom otac je pozvao na večeru bankare iz prestonice, s kojima je rukovodstvo grada vodilo razgovore o zajmu za nove investicije ili o povoljnijim uslovima otplate ranijih zajmova. U to doba našu spremaćicu su odmenili kuvarica, sobarica i gradski momak koji je u gradonačelnikovu kući obavljao zadatke sluga i kurira. Grad ga je i dalje plaćao, mi smo se samo za opskrbu brinuli. To isto veče u mom rodnom gradu, gde nije bilo stalnog teatra, upravo je prikazivana «Vizantija» Ferenc Hercega, u izvođenju debrecenske ili mlškołcske trupe koje su leti kod nas igrale. Sjavu predstave doprinosio je gost iz budimpeštanskog Nacionalnog teatra, glumac poreklom iz Egera, koji inače u prestonici više igra samo epizodne uloge, a sad je tumačio ulogu cara Konstantina,

(Moj rodni grad je uvek više cenio svoje ljude koji su se grejali na strani pod svetlošću popularnosti, što sam i ja na sopstvenoj koži iskusio.) Dakle, predstava se završila, vratili smo se kući iz teatra, zajedno s gostima napustili gradonačelnikovu ložu u teatru, ali okna naših prozora bila su u mraku, podrazumevajući prozore i staklena vrata kuhinje. Kuvarici, sobarici i momku ni traga, tako se moja majka dala na posao da sama pripremi večeru. Već je bila usred posla kada je stigla nestala sluštinčad. «Otkud toliko zakašnjenje?» pitala je moja dobrodušna majka s prebacivanjem u tonu. «Pa čekali smo ulazak Turaka» odgovoriše sve troje u horu. Ispostavilo se, kada je na kraju poslednjeg čina ceo vizantijski dvor, spuštene glave, bio spreman da prihvati smrt koja nallazi, i kada se spustila zavesa, publika na galeriji je još dugo ostala na svom mestu. Ne samo naša posluga, nego i siromašnije zanatlije i njihove žene, čak i šegrti koji su za napojnice dobijene poslednjih dana umesto vina kupili ulaznice. Dramaturški osećaj s kojim su rođeni govorio im je da je drama nedovršena. Mislili su imaju pravo da vide dostojnu kaznu za puzavu gospodu i dame koji jedni druge javno hvale, a iza leđa blate. Teatar su napustili tek kada su počela da se gase sva svetla.

Svojevremeno smo se dobro zabavljali time, danas, međutim, osećam da ih je podsticala neka plemenita, plebejska plahovitost, imali su zdravije, iako prostije osećanje za scenu nego autor koji se bolje razumevao u majstorije lukavstva. Oni su hteli da svoje žedno iščekivanje napoje na čistom izvoru. Ja sam onda još, na žalost, isuviše literarno razmišljao, čak iako Ferenc Hercega nisam smatrao dostojnim naslednikom Viljema Šekspira. Istina, ako razmislim, za ulazak Turaka bilo je potrebno toliko statista da o tome direktor pozorišta ili reditelj u provinciji ne može ni sanjati. Pa ipak!

Prevod sa mađarskog:
Sava Babić